

Vincentas DROTVINAS

MAŽOSIOS LIETUVOS VARDYNO ŠALTINIAI VOKIETIJOS ARCHYVUOSE¹

Pirmaoji mano tiesioginė pažintis su Mažosios Lietuvos asmenvardžių ir vietovardžių šaltiniais Vokietijos archyvuose buvo neplanuota. Pradėjės tyrinėti Mažosios Lietuvos XVII–XVIII a. žodynus², rūpinausi rasti naujesnės archyvų medžiagos apie to meto lietuvių raštijos darbuotojus, žodyninkus, gramatikų autorius. 1988 m. pavasarį stažavausi Halės-Vitenbergo M.Lutherio universiteto Indogermanistikos seminare, kur mane maloniai sutiko ir globojo žymi vokiečių baltistė doc. dr. Gertrūda Bense. Halėje domėjausi prie tenykščio universiteto 1727–1740 m. veikusiu Lietuvų kalbos seminaru, kur buvo rengiami pietistinės pakraipos kunigai Mažajai Lietuvai. Frankės fundacijos (Franke-schen Stiftungen) bibliotekos archyve ieškojau lietuvių kalbą dėsciusi Jono Richterio, Vilhelmo Hako (Haack) gyvenimo ir veiklos pėdsaką, susipažinau su ten saugomu Richteriu priskiriamu vokiečių-lietuvių kalbų žodyno (1728) rankraščiu, taip pat su Hako „Vocabularium Lithvanico-Germanicvm et Germanico-Lithvanicvm...“ (Halle, 1730) taisymų egzemplioriumi ir kita medžiaga.

Kadangi iš tuometinės Lietuvos patekti į Prūsijos paveldo valstybinį slaptąjį archyvą (Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, sutr. GStA) Vakarų Berlyne (Dahlem) buvo sunku, dirbau kurį laiką greta Halės esančiame Vokietijos centriniame archyve Merseburge (Deutsches Zentral Staatsarchiv, Dienststelle Merseburg). Susijungus abiem Vokietijoms, Merseburgo fondai nuo 1994 m. priklauso minėtam GStA archyvui Berlyne. Merseburgo archyvų fon-

¹ Šia tema autorius skaitė pranešimą „Dėl Mažosios Lietuvos vardyno“. – *Lietuvių kalba tyrejai ir tyrimai. Konferencijos P. Skardžiui paminėti pranešimų tezės*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 1994, 12. Žr. taip pat autoriaus informaciją „Lituaniškos šaltiniai Vokietijos archyvuose“. – *Mokslo Lietuva*, 1993 m. gruodis. Nr. 14(73).

² Autorius yra parengę šias Mažosios Lietuvos žodynų publikacijas: LEXICON LITHUANICUM. Rankraštinis XVII a. vokiečių - lietuvių kalbų žodynas. Įvadą, žodyno teksto transliteraciją ir žodžių rodyklę parengė V.Drotvinas. V.: Mokslo, 1987. – 586 p.; CLAVIS GERMANICO - LITHVANA. Rankraštinis XVII a. vokiečių - lietuvių kalbų žodynas. I d. A-E. Įvadinis straipsnis „Pastabos apie Frydrycho Pretorijaus žodyną „Clavis germanico - lithvana“ (p. X-XXVII). V.: Mokslo ir enciklopedijų leidykla. Bibliotheca Baltica. Lithuania. 1995. – 629 p.; II d. F-L. V.: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1997. – 701 p.; III ir IV d. spausdinamos (Redakcinės kolegijos prierašas).

duose radau Mažosios Lietuvos XVII–XVIII a. įvairaus pobūdžio dokumentų, kuriuose yra lietuviškų pavardžių ir vietovardžių. Vėliau (1991, 1993, 1994 m.) su Mažosios Lietuvos vardyno šaltiniais Vokietijos archyvuose turėjau progų susipažinti kiek išsamiau.

Minėtame Berlyno archyve, kuris 1978 m. iš Göttingeno (Staatliches Archivlager) perėmė buvusio Karaliaučiaus Valstybės archyvo (Staatliches Archiv Königsberg) fondus, gausu XVI–XIX a. dokumentų, atspindinčių Prūsijos valstybės (kunigaikštystės, vėliau karalystės) istoriją, politinę santvarką, ekonomiką ir kultūrą³. Šio archyvo fondai svarbūs kaip lietuvininkų istorijos, lietuvių kultūros ir specialiau – filologijos istorijos – šaltiniai. Nors iš esmės archyvai nepateikė sensacingų atradimų, bet ten gausu autentiškos pirminės biografinės medžiagos lietuvių raštijos darbininkų – nuo XVI a. iki K. Donelaičio – gyvenimo ir veiklos bruožams paryškinti. (Tai atskira tema ir specialus kultūros istorikų uždavinys)⁴.

Fondai žinomi Rytų Prūsijos foliantųvardu (*Ostpreußische Folianten*)⁵, juose sukaupti valdžios įstaigų dokumentai nuo pat Prūsijos kunigaikštystės pradžios, t.y. 1525 m. Gausu Mažosios Lietuvos apskričių XVI–XVIII a. ūkiniai dokumentai (Amstsrechnungen), tarp jų turto ir mokesčių sąrašų (vok. Steuerlange, Nachtgeldregister, Hufenschußprotokoll) ir pan. Pravartu apsistoti prie vieno iš foliantų. Tai Ragainės apskritys 1540 m. mokesčių knyga, turinti 602 puslapius.⁶ Dažniausiai puslapyje rašomos 2–3 valstiečių (būrų) pavardės, rečiau viena, itin retai keturios (p. 448) ar penkios (p. 524). Mokesčiai surašyti kaimais (*villa*). Gyvulių kiekiei surašymas užima paprastai 6–9 eilutes, retai mažiau, puslapio pabaigoje susumuojančios savininko turtas galvomis (*summa laterris*) ir pinigine verte (*facit an gelde*). Foliente randama arti 2000 vienanarių ir dvinarių asmenų (perdėm vyru) įvardijimų, taip pat nemažas kiekis vietovardžių. Iš asmenų įvardijimo galima spręsti, kad XVI a. pirmojoje pusėje Ragainėje, kaip ir visoje Mažojoje Lietuvoje, dvinarė (vardo ir pavardės) įvardijimo sistema buvo gerokai išigalėjusi.⁷ Pažymėtina, kad p. 52 (nenumeruota) – 53

³ Plačiau žr. Kurt Forstreuter. Das Preußische Staatsarchiv in Königsberg. Ein geschichtlicher Rückblick mit einer Übersicht über seine Bestände (Veröffentlichungen der niedersächsischen Archivverwaltung 3), Göttingen, 1955; Bernhard Jähnig. Amtsrechnungen und andere Akten der Kriegs- und Domänenkammern des Historischen Staatsarchivs Königsberg in Kaliningrader Gebietsarchiv. – Preußenland. Jahrgang 32/1994. Nr. 1. S. 18–19.

⁴ Karaliaučiaus archyvo lituanistikos apžvalgą žr. Z. I. [vinskis] – Lietuvių enciklopedija. T. 10. Čikaga, 1957. P. 497–500.

⁵ Žr. Katalogą „Verzeichnis der Ostpreußischen Folianten (ausschließlich Ermland). Nachgeprüft in Juli 1950. Findbuch Nr. 160.“.

⁶ Antraštė: „Nochfolgende verzeichnis der anlage des Amptes Rangt Armorū des XXXX t bis Jres 5 C t“. – OF Nr. 911a, Bd. 27. Pirmojo viršelio vidaus apatiniam kampe įspaudas: „Restauriert und neu eingebunden, den 25. 2. 1954. Staatliches Archivlager“.

⁷ Pasitaikantys vienanariai įvardijimai paaiškinami tuo, kad mokesčių knyga nėra visiškai oficialus dokumentas: joje amtmonas Pakamorė surašė jam žinomus būrus, kurie galėjo vadintis ir individualiai, „privačiai“. Tačiau vienanario ir dvinario įvardijimo santykiai yra atskiras klaušimas.

rasti keturi pavardės *Mažvydaitis* užrašymai:

*Glande villa.*⁸

Laurin maswideit[is] Jacob MASVIDEITIS

Mickna MASVIDEIT[IS]

Jhan MASVIDEITIS⁹

Turime čia Ragainės parapijos, kurioje 1548–1563 m. kunigavo Martynas Mažvydas, lietuvininkų sąrašą. Su daugeliu šių būrų ar jų šeimų narių Mažvydas bendravo: mokė, krikštijo, laidojo. Foliantas vertas specialių onomastikos studijų. Be to, kaip XVI a. vidurio lietuvininkų materialinės būklės dokumentas jis galėtų sudominti ir istorikus ekonomistus.

Panašios 1540, 1543 ir 1563–1565 m. mokesčių knygos yra Įsruties (Nr. 11), Klaipėdos (Nr. 19), Labguvos ir Laukiškos (Nr. 14), Tepliavos su Vėluva (Nr. 34), Tilžės (Nr. 35). Savo turiniu ir pavardžių bei vietovardžių gausumu išsiskiria Labguvos perkėlos šliuzo muitinės pajamų sąrašas (Zoll-Einahmen, 1674) ir Labguvos muitinės sąskaitos (Schleusenzoll-Rechnungen, 1676)¹⁰, kurių pirmajame randame 580, o antrajame – per 850 pavardžių asmenų, iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ar iš Tilžės plaukusių į Karaliaučių, Vėluvą su stintomis arba grįžusių, vežusių odas, kailius ir kt., plukdžiusių sielius, pvz.,

Brosche Kurschait aus der Gilge nach Königsberg,

Butkus Paulaitis von Königsberg nach Rogainen.

Atskirai minėtinės 1561 m. Jurbarko ir Virbalio činšo registras (Zinsregister von Litauisch Jurburg u. Nowowola).

Kita Mažosios Lietuvos XVII–XIX a. medžiaga archyve saugoma vad. Etat-Ministerium (sutrumpinimas EM) fonduose, kurie suskirstyti administraciniais vienetais – miestais (Stadt) ir apskritimis (Amt) ir pagal turinį – skyriais (Abteilung). Medžiaga katalogizuota (tiesa, ne visa, ypač iš buvusio Merseburgo fondu). Pavyzdžiuui, katalogas (Findbuch) 154 apima Mažosios Lietuvos vietovių dokumentus (valdžios potvarkiai, asmenų prašymai, skundai, pareigūnų raštai, įvairūs sąrašai ir pan.), kurie dar žymimi skyriaus numeriais, k.a. Įsruties – Abt. 118, Tilžės – Abt. 138 ir pan. Dokumentai dar skirtomi smulkiau pagal turinį: bažnyčios reikalai (Generalia, Personalia, t.y. dvasininkų skyrimai ir perkėlimai, jų ir našlių rūpyba ir kt.; katechizacijos, religinės literatūros rengimas ir leidimas, įvairių vizitacijų aktai ir kt.), mokyklos reikalai (mokyklų steigimas,

⁸ Kaimas kol kas nelokalizuotas.

⁹ Plačiau žr. Vincentas Drotvinas. Martyno Mažvydo bendrapavardžiai. – Kazimiero Būgos konferencija: Etimologija ir onomastika. Konferencijos programa ir tezės. Vilnius, 1996 m. lapkričio 6 d. P. 8–9. Plačiau žr. *Baltistica* 32(1), 1997 (spaudoje).

¹⁰ Labiawsche Schleußben Zoll Rechnung Anno 1674. Schleußengeld von Wittinnen, Strußen und Holtz Trifften, so auß vom Großfürstenthumb Lüttawen und von Tilsith und zurück gegangen. – EM – XX. HA Nr. 13025, 13026.

statyba, remontas, inventorius įsigijimas, malkos, dirbama žemė, javai, vargšų rūpyba); kriminaliniai nusikaltimai, teismo bylos; girių ir medžioklės reikalai, gaisrai ir kt.(visa tai dar žymima raidėmis a, b, c, d ir kt.). Visuose šiuose dokumentuose lietuviškų asmenvardžių ir vietovardžių randama tiek sąrašais, tiek pavieniui. Dokumentų inventoriavimas (apibūdinimas, atrinkimas ir pan.)vardyno reikalui būtų atskiras darbas.

Šiame archyve saugomos taip pat Prūsijos senosios ir naujosios (po 1806 m.) kariuomenės XVII–XIX a. bažnytinės knygos (*Militärkirchenbücher*) arba jų fotokopijos. Jose randama lietuvininkų, tarnavusių kariuomenėje, taip pat žuvusių kare su Napoleonu arba vokiečių-prancūzų 1870–1871 m. kare, pavardžių.¹¹

Dalis šio archyvo asmenvardžių (ir vietovardžių) yra paskelbta, žinoma, ne lituanistikos, bet vokiečių istorikų ir genealogijos specialistų darbuose. Minėtinis šios publikacijos: Horst Kenkel. Eine Rolle der jungen Mannschaft der Stadt Tilsit von Jahre 1703. – Altpreußische Geschlechterkunde. Blätter des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreußen. Neue Folge. 11. Jahrgang. 1961. Hamburg. S. 106–116; Horst Kenkel. Bauernlisten des Amts Tilsit aus der Zeit vor und nach der großen Pest von 1709/10. Hamburg, 1968; Horst Kenkel. Familiennamen im nördlichen Ostpreußen. Herkunft, Wandel und Wechsel. – Altpreußische Geschlechterkunde. Neue Folge. Blätter des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreußen. Hamburg. 19. Jahrgang. Heft 4/6. 1971. S. 317–32; Hans Heinz Diehlmann. Erbhuldigungsakten des Herzogtums Preußen. I. Teil. 1525 bis 1642. Hamburg, 1980; II Teil. 1648 bis 1678. Hamburg, 1983; III. Teil 1678 bis 1737. Hamburg, 1992; Bruno Janczik, Fritz Naunheim. Dragoner, Wibranten und Enrollirteen zur Zeit der großen Pest. Berichte und Tabellen der Amter 1711. – Altpreußische Geschlechterkunde. Bd. 16. 1986. Hamburg, S. 181–221; Bd. 20, 1990, Hamburg, S. 143–254; Reinhard Wenskus. Namengebung und Namenwechsel im nordöstlichen Ostpreußen in der frühen Neuzeit. – Altpreußische Geschlechterkunde. Neue Folge. Blätter des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreußen. Hamburg. 38 Jahrgang. Band. 20. 1990, S. 27–124. Publikacijų medžiaga, lietuvininkų pavardžių sąrašais, statistika ir pan. remiasi Lietuvos istorikai, pvz., Algirdas Matulevičius. Tilžės apskrities lietuvių ir jų pavardės prieš 3 amžius. – Lietuvininkų kraštas. Monografia. Kaunas, „Literae universitatis“, 1995. P. 213–222. Lingvistiniams tyrinėjimams šie sąrašai ne visuomet patikimi: reikėtų išsitikinti, ar pavardžių ir vietovardžių perrašymas atitinka originalą.

Tačiau bene svarbiausias ir gausiausias Rytų Prūsijos lietuvių onomastikos šaltinis yra Mažosios Lietuvos lietuviškų parapijų bažnyčių registracijos knygos – krikšto, komunikantų, užsakų, santuokos, konfirmacijos, mirimo registracijos įrašai, nuo XVII a. iki 1944 m. rašyti pradžioje lietuvių (kartais pramaišiu su

¹¹ Kariuomenės bažnyčių registracijos knygų katalogas rengiamas spaudai.

vokiečių), lotynų, vėliau vokiečių kalbomis. Jos saugomas dviejuose archyvuose – Centriniame Evangelikų archyve (Evangelisches Zentralarchiv, EZA) Berlyne ir Centrinėje vokiečių genealogijos įstaigoje (Deutsche Zentralstelle der Genealogie) Leipcige. Šių archyvų fondų istorija ir jų turinys Lietuvoje beveik nežinomas, todėl apie tai derėtų papasakoti kiek smulkiau.

1935 m. hitlerinėje Vokietijoje įsigaliojo vad. Niurnbergo įstatymai (Nürnberger Gesetze), pagal kuriuos visi gyventojai turėjo dokumentais įrodyti savo dviejų kartų „arišką kilmę“. Tam buvo steigiami valstybiniai civilinės metrikacijos biurai, teikę dokumentus bažnytinės knygų įrašų pagrindu. Speciali genealogijos tyrimų įstaiga (Reichsstelle für Sippenforschung) drauge su Evangelikų bažnyčios sinodu rūpinosi knygų filmavimu.¹² Kadangi per II pasaulinį karą dalies bažnyčių knygų originalai žuvo arba buvo stipriai sugadinti, iš filmų padarytos nuotraukos po karo tapo vieninteliu daugelio parapijų bažnytinė registracijos įrašų šaltiniu. Rytų Prūsijos parapijų bažnyčios registracijos knygos, po karo atsidūrusios sovietų okupacinės zonos valdžioje, buvo filmuotos jau po karo.¹³ Šios knygos 1991 m. perduotas Centriniam Evangelikų archyvui. Taigi dabar Centrinio evangelikų archyvo (EZA) Rytų Vokietijos bažnyčios registracijos knygų fondai yra svarbiausias senosios Evangelikų bažnyčios (vok. Altpreußische Union) Rytų Prūsijos bažnyčių registracijos knygų sankaupos punktas (ten taip pat saugomas ir kitų bažnyčios provincijų analogiškos knygos). Archyvo tikslas – parūpinti dokumentų pakaitalus asmenims, per karą praradusiems savo civilinės metrikacijos įrašus (turto paveldėjimo ir pan. atvejais), taip pat teikti medžiagą genealogijos tyrimams. Šiuo metu Centriniame Evangelikų archyve yra apie 3700 Rytų Prūsijos parapijų bažnytinės knygų, apimantį 1579–1945 m.¹⁴

Seniausi šiame archyve lietuviškų parapijų bažnytinės knygų įrašai yra XVII a. vidurio: Peterswalde (?), 1629–1899; Tilžė, 1673–1799; Žilai, 1687–1819; Būdviečiai, 1695–1944; Stalupėnai, 1729–1803; Bilderviečiai, 1730–1913; Priekulė, 1732–1877; Kraupiškas, 1736–1904; Vėluva, 1751–1852; Ragainė, 1757–1822; Geldupė, 1780–1809; Išrutis, 1781–1845; Gavaičiai, 1809–1830; Didlaukis, 1880–1901 ir kt.

Minėtos Reicho genealogijos tyrimo įstaigos filmuotos Rytų Prūsijos bažnytinės knygos saugomas ir Vokietijos Centrinėje genealogijos įstaigoje Leipci-

¹² Plačiau žr. Christa Stache. Das Evangelische Zentralarchiv und seine Bestände. Berlin, Alektor–Verlag. 1992. S. 221–223.

¹³ Tai vykdė mormonų bažnyčios „Kirche Jesu Christi der Heiligen der letzten Tage“ (JAV) nariai, žr. Christa Stache. Min. darb. p. 221.

¹⁴ Verzeichnis der Kirchenbücher im Evangelischen Zentralarchiv in Berlin. Teil I. Die Kirche der altpreußischen union. 3., erweiterteund verbesserte Auflage bearbeitet von Christa Stache. (Veröffentlichungen des Evangelischen Zentralarchiv in Berlin. Herausgegeben von Hartmut Sander. Band 30. –Berlin, Evangelisches Zentralarchiv. 1992.

¹⁵ Bestandverzeichnis der Deutschen Zentralstelle der Genealogie. Teil I. Die Kirchhenbuchunterlagen der östlichen provinzen Posen, Ost- und Westpreußen, Pommern und Schlesien. Bearbeitet von Martina Werkes, Renate Jude u.a. Verlag Degener and Co, Neustadt/Aisch. Leipzig, 1991.

ge¹⁵. Iš seniausių Leipcige minėtinos Įsruties 1619, Tilžės 1647, Žuvininkų 1648, Laukstyčių 1663, Kaukėnų 1668, Žilių 1685, Būdviečių ir Nybudžių 1695 metų knygos.

Peržvelgus minėtų archyvų knygas *de visu*, galima apibendrintai pasakyti, kad Berlyno Centriniame Evangelikų archyve sukaupta pirmiausia bažnytinė knygų mikrofišos, nors yra dar ir knygų originalų. Leipcigo archyve iš mikrofilmų pagaminti filmai (Rollfilm), nors yra ir unikalių knygų, t.y. knygų tokią vietoviu arba tokią metą, kurių neturi Centrinis Evangelikų archyvas. Iš jų minėtinos Katyčių 1669–1682 ir 1683–1687 m., Nemirskiemo 1680–1710 m. ir kt. Knygos (arba jų filmai) įvairuoja tiek turinio, tiek ir dabartinės būklės atžvilgiais. Pirmiausia knygos nevienodos pagal lietuviškų pavardžių gausumą. Iš lietuviškų ir vokiškų pavardžių kiekybinio santykio galima spręsti, kad nevisose ano meto lietuviškose parapijose gyventa ištisai lietuvių: kur parapija atkampesnė, ten perdėm lietuviškos pavardės. Miestuose ir miesteliuose lietuviškų pavardžių negausu. Pavyzdžiui, Karaliaučiaus šv. Elžbietos lietuviškos parapijos 1683 m. knygose lietuviškų pavardžių visai reta, kaip ir Klaipėdos bažnyčios knygose. Lietuviškų pavardžių beveik néra ir XVII a. Vėluvos, XVIII a. Gumbinės, Įsruties, Stalupėnų ir kt. miestelių bažnyčių knygose. Žinoma, tai nereikiaria, kad tų miestelių apylinkėse negyventa lietuvininkų: juk sprendžiama iš įšlikusių knygų. Svarbu pažymeti ir rankraščių (iš jų darytų filmų, mikrofišų) kokybę. Ne visos knygos vienodai lengvai įskaitomos. Dėl įvairiausių priežasčių padrikos, skubios rašysebos, ne visuomet tvarkingų įrašų (juk popierius taupyta), dėl popieriaus kokybės, išblukusios arba susiliejusio, kartais ir persigérusio į kitą pusę rašalo ir pan. – gal koks dešimtadalis tekstu knygų puslapių lieka neįskaitomi (norint perskaityti, reikėtų teksto restauracijos). Neretai kopijos dar pablogina tekstą, daro jį beveik neįskaitomą.

Iki šiol lietuvių onomastikos tyrimai pirmiausia buvo grindžiami Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės šaltinių duomenimis. Tiesa, tam tikra dalis Mažosios Lietuvos lietuviškų parapijų bažnyčių registracijos knygų, kaip ir kitų istorinių dokumentų, yra Lietuvos Mokslų akademijos, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo, Vilniaus universiteto bibliotekose. Ne visos šios knygos inventoriuotos, jų turinio lingvistinė reikšmė iki šiol neapibūdinta. Vilniaus archyvų šaltinių asmenvardžiai mažai ir tyrinėti. Reikia pažymeti, kad Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyrius šiemet pradeda kaupti Mažosios Lietuvos asmenvardžius ir vietovardžius¹⁶.

Pirmaoji pažintis su minėtujų Vokietijos archyvų dokumentais (jų tikslų sąrašą galima sudaryti tik nuodugniai išstudijavus šaltinius) leidžia manyti, kad visa Vokietijos archyvų lietuvininkų vardyno medžiaga yra naujas lietuvių istorinės onomastikos šaltinis. Dėl to aktualu sukaupti kelių dešimčių tūkstančių asmen-

¹⁶ Genovaitė Kiškienė. Dėl priesagos lie. -ait- pavardžių buv. Rytų Prūsijoje. – *Baltistica*, XIX (2), 1983. p. 179–183.

vardžių ir vietovardžių kartoteką, reprezentuojančią XVI–XX a. lietuvininkų vardyną. Tokiu Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus fondų papildymu buvo labai suinteresuotas žymiausias lietuvių onomastikos tyrėjas prof. habil. dr. A. Vanagas, ne mažiau tuo domisi akad. Z. Zinkevičius, habil. dr. V. Maciejauskienė. Kartoteka būtų kalbos turto kasykla, turėtų sulaukti ir „kasėjų“. Tai būtų iki šiol nepanaudotas šaltinis Mažosios Lietuvos antroponimikos ir toponimikos istorijai. Ištyrus lietuvininkų pavardžių susidarymą, asmenvardžių bei vietovardžių kilmės, darybos, germanizavimo ir kt. problemas, tyrimo duomenys papildytu ir praplėstų turimas lietuvių vardyno studijų išvadas, laidotų lietuvių istorinės onomastikos pažanga¹⁷.

Žinoma, planuojamos kartotekos sudarymas yra ne vienos dienos darbas, jam reikia specialaus projekto ir jo finansavimo. Pirmiausia reikia žmonių, pagėtių kartotekai sukaupti. Berlyne tartasi su „turtingiausiu pavardžių savininku“ – Centrinio Evangelikų archyvo (EZA) direktoriūm daktaru Hartmutu Sanderiu. Ponas Sanderis supranta šio projekto mokslinį pobūdį ir yra padėjęs, kad dalis jo archyvo medžiagos kopijų greičiau patektų į Vilnių. (Už tai jam nuoširdžiai dėkojame). Pirmuosius kopijavimo darbus finansiškai parėmė Mažosios Lietuvos fondo pirmininkas Vilius Peteraitis. Būtina rasti reikiamų lėšų dokumentų kopijavimui ir medžiagos rinkimui Berlyne ir Leipcige.

Už sudarytą galimybę dirbtį Vokietijos archyvuose esu dėkingas Istorinės komisijos Berlyne pirmininkams prof. dr. h. c. Klausui Zernachui ir prof. dr. Volframui Fischeriui, taip pat fundacijos Fritz Thyssen Stiftung pirmininkui dr. Rudolfui Kerscheriui.

DIE QUELLEN DER LITAUISCHEN ONOMASTIK KLEIN-LITAUENS IN DEN ARCHIVEN DEUTSCHLANDS

Zusammenfassung

Im Aufsatz werden die Quellen der litauischen Personen- und Ortsnamen des 16.–20. Jh. behandelt, die in den Kirchenbüchern der litauischen Gemeinden und anderen Akten Ostpreußens im Geheimen Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin, in Evangelischen Zentralarchiv, Berlin, und in der Zentralstelle für deutsche Genealogie, Leipzig, vorhanden sind. Diese Archivmaterialien sind in Litauen bisher fast unbekannt und stellen den aktuelle Forschungsgegenstand für die Geschichte der litauischen Onomastik vor.

¹⁷ Berlyno Centrinio Evangelikų archyvo šaltiniai pradedami tyrinėti, žr. Aušra Šeškutė, Vincentas Drotvinas. Apie Ragainės apskrities lietuvininkų pavordes ir vardus. – Lietuvių kalba: tyrėjai ir tyrimai: Pirmosios lietuviškos knygos – Martyno Mažvydo katekizmo – 450 metų sukakčiai paminėti. Lietuvių kalbos institutas. Konferencijos pranešimų tezės. 1996 m. spalio 23–24 d. p. 32–33.